

ПОЛІТИКА ЗАЙНЯТОСТІ ЯК ОСНОВА ДОБРОБУТУ ДЕРЖАВИ

Анотація. Розглянуто проведення державної політики зайнятості населення України та її вплив на економічне зростання.

Аннотация. Рассмотрено проведение государственной политики занятости населения Украины и ее влияние на экономический рост.

Annotation. The state policy of employment in Ukraine and its impact on the economic growth were studied.

Ключові слова: зайнятість, політика зайнятості, сукупний дохід, управління зайнятістю, заробітна плата, самозайняте населення, нові робочі місця.

Економічна сутність зайнятості населення є діяльністю частини населення щодо створення суспільного продукту (національного доходу). Зайнятість має вирішальне значення для суспільства з точки зору корисності, що визначає як економічний потенціал суспільства, так і рівень та якість життя населення в цілому, а також добробут окремих громадян. Одним із найважливіших завдань країни є формування стабільного та ефективного ринку праці, запровадження оптимальної політики зайнятості населення. Це завдання є актуальним сьогодні, бо саме збільшення зайнятості та доходів населення, підвищення продуктивності його праці створює передумови для економічного зростання країни.

Проблеми ефективної зайнятості, можливості вдосконалення державного регулювання та державної політики зайнятості розглядалися багатьма зарубіжними вченими, такими, як: Дж. Кейнс, К. Маркс, М. Портер, Р. Сміт, Й. Шумпетер. Значний внесок у наукову розробку загальних проблем зайнятості населення і трудових ресурсів зробили такі українські вчені, як: С. Бандур, І. Бондар, Буряк П. Ю., Грیشнова О. А., М. Долішній, Ю. Краснов, Е. Лібанова, В. Онікієнко, А. Чухно та ін.

Метою даної статті є встановлення значення політики зайнятості для економічного зростання України.

Відповідно до Закону України [1], зайнятість – це незаборонена законодавством діяльність осіб, пов'язана із задоволенням їх особистих та суспільних потреб із метою одержання доходу (заробітної плати) у грошовій або іншій формі, а також діяльність членів однієї сім'ї, які здійснюють господарську діяльність або працюють у суб'єкті господарювання, заснованих на їх власності, у тому числі безоплатно.

Крім економічної сутності зайнятості існує і соціальна, яка відображає потребу людини в самовираженні, а також у задоволенні матеріальних і духовних потреб через дохід, який особа отримує за свою працю.

Доходи переважної більшості населення мають прямий зв'язок із зайнятістю. Сукупний дохід у вітчизняній статистиці є основним показником матеріального забезпечення населення і може складатися із заробітної плати, трансфертів, – пенсій, стипендій, допомоги та інших виплат із соціальних фондів і безплатних послуг; доходів від підприємницької діяльності, доходів від власності (процентів, дивідендів тощо), доходів від продажу продукції особистого підсобного господарства, вартості натуральних надходжень. Викладене підтверджує думку про те, що лише праця, яку виконує зайнята людина, є головним фактором формування її добробуту, а також добробуту всієї держави [2].

Державна політика зайнятості населення базується на принципах:

1) пріоритетності забезпечення повної, продуктивної та вільно обраної зайнятості в процесі реалізації активної соціально-економічної політики держави;

2) відповідальності держави за формування та реалізацію політики у сфері зайнятості населення;

3) забезпечення рівних можливостей населення у реалізації конституційного права на працю;

4) сприяння ефективному використанню трудового потенціалу та забезпечення соціального захисту населення від безробіття [1].

Метою державної політики зайнятості в Україні є створення умов для повної, продуктивної і вільно обраної зайнятості та зменшення безробіття [3].

Повна, ефективна та продуктивна зайнятість є кінцевим результатом, до якого прагне система державного регулювання зайнятості населення. Підвищення ефективності реалізації регіональної політики зайнятості населення повинно базуватися на посиленні мотиваційного механізму активізації даної політики, розробці методів інвестиційного регулювання зайнятості, формуванні нормативно-правового середовища, сприятливого для самореалізації індивіда через трудову діяльність. Доцільно впровадження мотиваційного механізму активізації регіональної політики зайнятості населення, який був би взаємопов'язаним з усіма напрямками соціально-економічної політики в країні, що є активізуючими чинниками успішної її реалізації.

Визначено, що умовою ефективної реалізації державної політики зайнятості населення є забезпечення соціальної орієнтації економічної політики на збереження та розвиток трудового потенціалу та наявність достатнього рівня ресурсного забезпечення: правового, фінансового, адміністративно-організаційного, наукового, інформаційного

Управління зайнятстю на державному рівні здійснюється за двома напрямками: активним і пасивним. У рамках активної політики пріоритетними напрямками є:

- сприяння працевлаштуванню через удосконалення діяльності центрів зайнятості;
- організація професійного навчання, консультації та профорієнтація незайнятого населення;
- застосування гнучкої форми зайнятості, регулювання вивільнення працівників, надання кредитів для збереження робочих місць та створення додаткових робочих місць на діючих підприємствах;
- створення малих підприємств;
- сприяння самозайнятості безробітних і незайнятих;
- організація оплачуваних громадських робіт;
- квотування робочих місць;
- регулювання трудових міграцій.

Пасивна політика зайнятості включає в основному такі заходи:

виплата допомоги по безробіттю громадянам, які зареєстровані у центрах зайнятості як безробітні; вони отримують виплату на період тривалості безробіття. Розмір її визначається залежно від зарплати за останній місяць роботи, стажу, кваліфікації;

оформлення дострокового виходу на пенсію за умови наявного трудового стажу, що дає право на одержання пенсії;

підтримка безробітних, які відкривають власну справу; соціальний захист;

страхування від безробіття [5].

Але державна політика зайнятості не повинна обмежуватись проведенням заходів щодо сприяння працевлаштуванню. Найсуттєвішим важелем політики зайнятості є регулювання попиту на робочу силу, який може бути індивідуальним і сукупним. Оскільки попит на робочу силу є похідною від попиту на продукт підприємства (який на конкурентному ринку залежить від ціни), можна зробити висновок, що він є також похідною від обсягів виробництва та загального фонду заробітної плати, який знаходиться в розпорядженні роботодавця. Чим вищий загальний розмір фонду заробітної плати, тим більше найманих працівників може найняти роботодавець [6].

Держава забезпечує реалізацію політики у сфері зайнятості населення шляхом [1]:

1) проведення податкової, кредитно-грошової, інвестиційної, бюджетної, соціальної, зовнішньоекономічної та інноваційної політики з метою розширення сфери застосування праці, забезпечення повної, продуктивної, вільно обраної зайнятості, підвищення рівня кваліфікації та конкурентоспроможності робочої сили;

2) визначення у загальнодержавних програмах економічного та соціального розвитку, програмах економічного і соціального розвитку Автономної Республіки Крим, областей, районів, міст показників розвитку ринку праці і зайнятості населення та їх оцінювання за результатами реалізації таких програм;

3) включення до системи регулювання ринку праці заходів щодо запровадження стимулювання вітчизняного виробництва до створення нових робочих місць у пріоритетних галузях економіки та сільській місцевості;

4) сприяння підвищенню конкурентоспроможності робочої сили та зайнятості населення;

5) соціального захисту громадян у разі настання безробіття;

6) сприяння самозайнятості населення шляхом стимулювання відкриття власного бізнесу, в тому числі в сільських населених пунктах та на депресивних територіях;

7) розвитку сільського аграрного туризму, кластерів народних художніх промислів;

8) створення умов для забезпечення підвищення конкурентоспроможності робочої сили та її мобільності;

9) прогнозування та оцінки впливу на ринок праці політики у сфері зайнятості;

10) ліцензування діяльності з посередництва у працевлаштуванні за кордоном.

Держава підтримує зайнятість населення серед роботодавців, стимулюючи на створення нових робочих місць, щоб працевлаштувати соціально вразливу верству населення, насамперед молодь. Створення нових робочих місць повинно відбуватись у тісному взаємозв'язку із структурною будовою економіки. Збільшення кількості робочих місць має бути орієнтоване на інноваційний розвиток економіки. Необхідно створювати нові робочі місця з такими характеристиками, що забезпечують високу продуктивність праці, а отже, і вищі доходи. Перевага повинна надаватись тим галузям, в яких забезпечуються конкурентні переваги економіки України, тобто її національні інтереси [7].

Фахівці переконані, що скільки б не створювалося нових робочих місць, але якщо не буде запроваджено механізм легалізації заробітної плати і відповідний контроль з боку держави, то про державну політику у сфері зайнятості важко говорити.

Тіньова заробітна плата є причиною зубожіння населення, зменшення реальних доходів громадян. Але головне – у недалекій перспективі неможливість вчасно здійснювати повною мірою пенсійні виплати та різні соціальні допомоги [8].

Проте держава приділяє увагу і самозайнятості населення. Для її стимулювання центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері зайнятості населення та трудової міграції, забезпечує надання безоплатних індивідуальних і групових консультацій з питань організації та провадження підприємницької діяльності із залученням на громадських засадах працівників органів державної влади у порядку, встановленому центральним органом виконавчої влади у сфері соціальної політики.

Безробітним з числа застрахованих осіб, які виявили бажання провадити підприємницьку діяльність, виплачується допомога по безробіттю одноразово для організації такої діяльності [1].

Таким чином, сьогодні держава повинна підтримувати зайнятість населення за допомогою безперервного механізму регулювання. Обґрунтована і послідовна політика формування та регулювання зайнятості різних соціально-демографічних і професійних груп населення важлива з точки зору як соціальної стабільності в суспільстві, так і формування платоспроможності населення та позитивної мотивації до високопродуктивної праці. Гідна оплата праці є одним із факторів мотивації для трудової діяльності, яка забезпечує не тільки добробут кожної людини окремо, а й добробут економічного зростання держави в цілому.

Література: 1. Про зайнятість населення : Закон України від 05.07.2012 р. № 5067-VI // Відомості Верховної Ради. – 2013. – № 24. – Ст. 243. 2. Васильченко В. С. Державне регулювання зайнятості [Електронний ресурс] / В. С. Васильченко. – Режим доступу : <http://library.if.ua/books/108.html>. 3. Грішнова О. А. Економіка праці та соціально-трудові відносини / О. А. Грішнова. – К. : Знання, 2006. – 569 с. 4. Караченцев І. О. Державна політика України у сфері зайнятості населення [Електронний ресурс] / І. О. Караченцев. – Режим доступу : <http://www.kbuara.kharkov.ua/e-book/conf/2012-2/doc/1/03.pdf>. 5. Проблема зайнятості і відтворення робочої сили в Україні [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.br.com.ua/referats/Macro_economic/6144-4.html. 6. Петюх В. М. Ринок праці : навч. посібн. / В. М. Петюх. – К. : КНЕУ, 1999. – 288 с. 7. Чепінога В. Г. Економічна теорія : підручник / В. Г. Чепінога. – К. : Юрінком Інтер, 2011. – 653 с. 8. Громадська рада звертає увагу на важливість якнайефективнішого вирішення проблем зайнятості населення [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://kievcity.gov.ua/news/10530.html>.